

الإشارات

کندوکاوی در برجسته‌ترین رخدادهای
بازارهای سرمایه عربی

سال اول | شماره ۱۷ | ۶ شهریور ۱۴۰۲

اداره امور بین‌الملل

بسم الله الرحمن الرحيم

تدوین و انتشار اداره امور بین الملل سازمان بورس و اوراق بهادار
راهبری دکتر حسین محمدی، مشاور عالی و جانشین رئیس سازمان در حوزه فناوری اطلاعات و امور بین الملل
نظارت کریم کریمی، رئیس اداره امور بین الملل سازمان
همکاران این شماره کریم کریمی

مطالب این نشریه لزوماً انعکاس نظرات سازمان بورس و اوراق بهادار ایران نیست.
نشریه الاشارات از دریافت مقاله‌ها و اخبار مناسب استقبال می‌کند.
نشریه در دخل، تصرف و تلخیص مقاله‌ها آزاد است.
نقل مطالب با ذکر مأخذ مانعی ندارد.
نشانی نشریه: تهران، تقاطع خیابان مطهری و قائم مقام فراهانی، ساختمان بورس و اوراق بهادار، طبقه دوازدهم،
اداره امور بین الملل
تلفن: ۰۲۱ - ۸۴۰۸۳۷۰۷
نشانی اینترنتی: www.seo.ir
پست الکترونیک: intl@seo.ir

فهرست

● عملکرد شاخص بورس‌های عربی در هفته گذشته

● مروری بر اخبار بازار سرمایه جهان عرب در هفته گذشته

● CSR در منطقه خلیج فارس

● افزایش اعتبار اعطایی توسط بانک‌های عمان

● پیش‌بینی کاهش شدید GDP کویت

عملکرد شاخص بورس‌های عربی در هفته گذشته

روند شاخص بورس‌های عربی در هفته گذشته عمدتاً منفی بود. بورس کویت با ۳ و بورس قطر با ۲ درصد افت، بدترین عملکرد را داشتند. شاخص این بورس‌ها هم کمتر از یک درصد قرمز شد: فلسطین، عربستان، ابوظبی، عمان و بحرین. از سوی دیگر، بورس عراق مانند هفته‌های اخیر بهترین عملکرد را داشت و شاخص آن بیش از ۴ درصد بالا رفت و بازده این بورس از ابتدای سال جاری میلادی به بیش از ۴۴ درصد رسید. شاخص بورس لبنان ۲، بورس‌های مصر و دوبی یک و بورس اردن کمتر از درصد بالا رفتند.

گزارش سه ماهه شرکت‌ها کماکان مهم‌ترین عامل تحرک بازارهای عربی منطقه در هفته گذشته بود. رشد سهام شرکت آرامکو تأثیر به سزایی در افزایش شاخص بورس عربستان داشت و از سوی دیگر، کاهش بهای سهام بخش صنعت و بانک، بیشترین تأثیر را بر افت شاخص بورس قطر داشت. با اتمام تأثیر گزارش درآمد سه ماهه دوم بر بازارهای عربی منطقه، در این هفته بازارهای منطقه تحت تأثیر شاخص‌های اقتصادی بین‌المللی قرار خواهند داشت. افزایش قیمت نفت خام، ممکن است کمی خوش‌بینی بین فعالان بازار ایجاد کند.

تغییر از ابتدای سال End-2022	تغییر هفتگی (%)	24 August 2023	شاخص	کشور	ردیف
-4.56	0.03	2,387.65	Amman SE General	اردن هاشمی	۱
22.88	1.21	4,099.49	DFM General	امارات متحده عربی	۲
-4.37	-0.36	9,765.27	FTSE ADX General	امارات متحده عربی	۳
3.01	-0.02	1,952.32	Bahrain All Share	بحرین	۴
44.31	4.34	845.60	ISX Main 60	عراق	۵
8.85	-0.40	11,405.30	Tadawul All Share	عربستان سعودی	۶
-1.68	-0.19	4,775.96	MSM 30	عمان	۷
0.59	-0.60	643.50	Al-Quds	فلسطین	۸
-2.96	-1.96	10,364.71	QE General	قطر	۹
-1.76	-2.91	5,618.29	Main Market 50	کویت	۱۰
30.01	1.95	1,833.57	BLOM Stock	لبنان	۱۱
24.72	1.33	18,207.82	EGX 30	مصر	۱۲

مروری بر اخبار بازار سرمایه جهان عرب در هفته گذشته

● CSR در منطقه خلیج فارس

مسئولیت اجتماعی شرکتی (CSR) در حقیقت مسئولیت‌های اخلاقی، اجتماعی و زیست‌محیطی یک شرکت به شمار می‌رود. کارشناسان می‌گویند که CSR فعالیت تجاری خوبی بوده و می‌تواند به یک محیط کسب و کار بهتر کمک کند. CSR در منطقه خلیج فارس شهرت فزاینده‌ای به دست آورده است، زیرا شرکت‌ها اهمیت تأثیر مثبت آن بر جامعه را به خوبی درک کرده‌اند.

عواملی که منجر به پذیرش CSR در منطقه شده عبارتند از:

- **رشد اقتصادی:** رشد سریع اقتصادی این نیاز را برای شرکت‌ها ایجاد کرده است که در توسعه و رفاه جوامع مشارکت کنند.
- **روندهای جهانی:** تمرکز جهانی فزاینده بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، آنان را تحت تأثیر قرار داده است تا شیوه‌های مشابهی را برای افزایش شهرت و رقابت‌پذیری خود اتخاذ کنند.
- **انتظارات ذی‌نفعان:** ذی‌نفعان، از جمله مشتریان، کارکنان، سرمایه‌گذاران و دولت‌ها تأکید بیشتری بر رویه‌های تجاری مسئولانه دارند. این موضوع، شرکت‌ها را تشویق می‌کند تا CSR را در فعالیت‌های خود در نظر گیرند.
- **ابتکارات دولتی:** دولت‌ها در منطقه خلیج فارس ضمن ترویج مسئولیت اجتماعی، شرکت‌ها را تشویق می‌کنند تا شیوه‌های اجتماعی و زیست‌محیطی مسئولانه را اتخاذ کنند.
- **اهداف توسعه پایدار:** اتخاذ CSR با اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد مطابقت دارد. هدف از این کار مقابله با چالش‌های جهانی مانند فقر، نابرابری و تغییرات آب و هوایی است.

شیوه های CSR در منطقه خلیج فارس:

رویه های مسئولیت اجتماعی شرکت ها در کشورهای خلیج فارس به یکی از ارکان اساسی راهبردهای سازمان ها تبدیل شده اند. در عربستان سعودی، آرامکو به طور فعال با جوامع داخل و خارج عربستان سعودی ارتباط برقرار کرده است. این شرکت به طور منظم به ویژه در مناطقی که در آن فعالیت می کند، فعالیت های توسعه و گسترش اجرا می کند. این اقدامات طیف گسترده ای از ابتکارات آموزشی و امداد در مناطق مختلف جهان، به عنوان مثال بلایای طبیعی در چین، برنامه های حفظ زیستگاه در ژاپن و آسیای جنوب شرقی، تا برنامه های آموزشی STEM و صنعت پتروشیمی در ایالات متحده و اروپا را در بر می گیرد.

در امارات نیز، گروه داماک، «بنیاد حسین سجوانی - داماک (HSDF)» را برای پروژه های مختلف آموزش و توانمندسازی جوانان تأسیس کرده است. همچنین، در ابتکارات خیریه مختلفی مشارکت می کند که طیف وسیعی از کمک ها را به نفع بخش های محروم و اقشار نیازمند جامعه فراهم می کند. به عنوان مثال، ۵ میلیون درهم به کمپین «یک میلیارد وعده غذایی» امارات متحده عربی که در ماه رمضان سال گذشته راه اندازی شد، اهدا کرده است.

علاوه بر این، «اتاق بازرگانی و صنعت دبی» برای شناسایی و پاداش به شرکت هایی که پروژه های CSR را اجرا می کنند، برچسب CSR ویژه ای اهدا می کند.

در قطر نیز «چشم انداز ۲۰۳۰ قطر» تعهد پایداری و مشارکت جامعه را تقویت می کند. این کشورها با حمایت دولت و بخش فعال خصوصی، الگویی در سطح منطقه و فراتر از آن به شمار می روند. به عنوان مثال، ConocoPhillips در قطر در حال سرمایه گذاری هنگفتی در پروژه های ایمنی و بهداشت، و در جوامعی است که این شرکت در آن فعالیت می کند. همچنین یک سبک زندگی سالم را در بین کارکنان خود ترویج می کند و ذی نفعان داخلی خود را به طور منظم در مورد ایمنی محل کار درگیر می کند.

اجزای کلیدی شیوه‌های CSR:

• مسئولیت زیست محیطی

شرکت‌ها با اجرای شیوه‌های پایدار، مانند استفاده از منابع انرژی تجدیدپذیر و بهبود بهره‌وری انرژی، گام‌هایی برای کاهش ردپای کربن خود برمی‌دارند. علاوه بر این، این شرکت‌ها در تعهد خود به محیط زیست، بر حفظ و صیانت از منابع طبیعی تمرکز دارند. آنها با اجرای راهبردهای کاهش زباله، ترویج طرح‌های بازیافت و حمایت از تلاش‌های حفاظت از تنوع زیستی به این مهم دست می‌یابند.

• مسئولیت اجتماعی

شرکت‌ها در جوامع محلی که در آن فعالیت می‌کنند، سرمایه‌گذاری می‌کنند. آنها با ایجاد فرصت‌های شغلی، ارائه برنامه‌های آموزشی و ترویج کارآفرینی از توسعه اقتصادی حمایت می‌کنند. همچنین، این شرکت‌ها در امور بشردوستانه و کمک‌های خیریه برای حمایت از اهداف مختلف اجتماعی مانند آموزش، مراقبت‌های بهداشتی، و فقرزدایی شرکت می‌کنند.

• مسئولیت اخلاقی

مسئولیت اخلاقی، رکن مهم CSR است. از شرکت‌ها انتظار می‌رود که از شیوه‌های تجاری منصفانه حمایت کرده و از عمل در محدوده‌های اخلاقی اطمینان حاصل کنند. آنها متعهد به حفظ صداقت و شفافیت در معاملات خود با کارکنان، شرکا، تأمین کنندگان و مشتریان هستند. علاوه بر این، این شرکت‌ها برای حاکمیتی شفاف و پاسخ‌گو تلاش کرده و از پایبندی خود به قوانین، مقررات و استانداردهای صنعت مربوطه اطمینان حاصل می‌کنند. البته مؤلفه‌های دیگری مانند رفاه کارکنان و شمول مالی نیز وجود دارد.

مزایای CSR:

یکی از مزایای قابل توجه اقدامات CSR، بهبود شهرت و تصویر برند است. هنگامی که شرکت‌ها به طور فعال در ابتکارات CSR شرکت می‌کنند، تعهد خود را به مسایل اجتماعی و محیطی نشان می‌دهند. این موضوع به نوبه خود جایگاه آنها را در میان سهامداران از جمله مشتریان، سرمایه‌گذاران و جامعه محلی ارتقا می‌دهد.

همچنین، ابتکارات CSR تأثیر مثبتی بر مشارکت و حفظ کارکنان دارد. هنگامی که کارکنان درک می‌کنند که شرکت آنها در حال ایجاد تفاوت و کمک به رفاه جامعه است، رضایت شغلی بالاتر و احساس هدفمندی در کار را تجربه می‌کنند.

به علاوه، آنها در جوامع محلی سرمایه‌گذاری کرده، به توسعه اقتصادی آنها کمک نموده و از مشاغل محلی حمایت می‌کنند. این امر نه تنها فرصت‌های شغلی ایجاد می‌کند، بلکه زندگی افراد نیازمند را بهبود می‌بخشد.

به همین ترتیب، شرکت‌هایی که از شیوه‌های CSR استقبال می‌کنند، ردپای کربن خود را کاهش داده، منابع طبیعی را حفظ کرده و از محیط زیست برای نسل‌های آینده حفاظت به عمل می‌آورند.

ترویج CSR در خلیج فارس:

دولت‌ها نقش حیاتی در ارتقای CSR در منطقه خلیج فارس ایفا می‌کنند. آنها چارچوب‌های قانونی و مقرراتی را ایجاد می‌کنند که مشوق اقدامات تجاری مسئولانه و پایدار هستند.

به عنوان مثال، امارات متحده عربی رعایت استانداردهای زیست محیطی، اجتماعی، بهداشتی و ایمنی و گزارش اجباری اثرات اجتماعی و زیست محیطی را ترغیب می‌کند. این، فرهنگ مسئولیت پذیری و شفافیت را تقویت می‌کند.

به همین ترتیب، دولت‌ها، مشوق‌هایی مانند کمک‌های مالی، معافیت‌های مالیاتی و حمایت مالی برای شرکت‌هایی که طرح‌های CSR را اجرا می‌کنند، ارائه می‌کنند. در نهایت، آنها با نهادهای بخش خصوصی و گروه‌های جامعه مدنی برای ایجاد ظرفیت و افزایش اشتراک دانش همکاری می‌کنند.

نگاهی به آینده:

بدیهی است که اهمیت CSR در منطقه خلیج فارس شتاب بیشتری خواهد گرفت. این امر بدون شک باعث جذب بیشتر سرمایه‌گذاری شده و به جایگاه منطقه خلیج فارس به عنوان یک منطقه «پیشرو در ترویج توسعه پایدار» کمک می‌کند.

● افزایش اعتبار اعطایی توسط بانک‌های عمان

بر اساس بولتن ماهانه بانک مرکزی عمان (CBO)، کل اعتبار اعطایی توسط بانک‌های تجاری متعارف ۵/۱ درصد افزایش داشته است. این میزان در پایان ژوئن ۲۰۲۳ به ۲۰،۲ میلیارد ریال عمان (۵۲/۴ میلیارد دلار) رسید.

کل سرمایه‌گذاری بانک‌های تجاری در اوراق بهادار تا پایان ژوئن سال گذشته با کاهش ۵/۹ درصدی به حدود ۴/۶ میلیارد ریال رسید. هم‌زمان، سرمایه‌گذاری در اوراق قرضه توسعه دولتی (GDBs) نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۲ نیز ۵/۱ درصد کاهش داشت و به ۲/۱ میلیارد ریال رسید. با این حال، سرمایه‌گذاری آنها در اوراق بهادار خارجی شاهد افزایش قابل توجه ۹۰/۸ درصدی بود و به ۱/۳ میلیارد ریال رسید.

در خصوص بدهی‌ها نیز کل سپرده‌ها نزد بانک‌های تجاری متعارف ۳/۱ درصد افزایش داشته است. تا پایان ژوئن ۲۰۲۳، سپرده‌ها به ۲۲/۲ میلیارد ریال رسید. در این میان، سپرده‌های بخش خصوصی شاهد افزایش ۲/۱ درصدی بود و تا ژوئن ۲۰۲۳ به ۱۴/۸ میلیارد ریال بالغ شد. این سپرده‌ها ۶۶/۴ درصد از کل سپرده‌های بانک‌های تجاری متعارف را تشکیل می‌دادند.

بانک‌های اسلامی: تا پایان ژوئن ۲۰۲۳، مجموع دارایی‌های بانک‌های اسلامی با ثبات رشد، به حدود ۷ میلیارد ریال رسید. این رقم ۱۷/۲ درصد از کل دارایی‌های بخش بانکی عمان را تشکیل می‌دهد که نشان‌دهنده افزایش ۱۲/۶ درصدی نسبت به مدت مشابه سال گذشته است. علاوه بر این، کل تأمین مالی اعطا شده به بانک‌های اسلامی (منطبق با شریعت) در این کشور با افزایش ۱۲/۸ درصدی به ۵/۸ میلیارد ریال رسید. سپرده‌های بانک‌های اسلامی نیز با افزایش ۱۰/۵ درصدی مواجه بوده و تا پایان ژوئن سال جاری به حدود ۵/۲ میلیارد ریال رسیده است.

● پیش‌بینی کاهش شدید GDP کویت

به گفته صندوق بین المللی پول (IMF)، تولید ناخالص داخلی واقعی کویت در سال ۲۰۲۳ به ۰/۱ درصد کاهش خواهد یافت. در سال ۲۰۲۲، این کشور شاهد افزایش ۸/۲ درصدی GDP بود که مهم‌ترین دلیل آن کاهش تولید نفت به شمار می‌رود. این کشور از ماه نوامبر تولید نفت خام را برای تثبیت قیمت آن کاهش داده است.

در ماه مه، IMF در ابتدا کاهش رشد GDP را ۰/۹ درصد پیش‌بینی کرده بود. علی‌رغم رکود مورد انتظار، IMF آخرین پیش‌بینی خود را، رشد ۳/۸ درصدی تولید ناخالص داخلی غیرنفتی واقعی برای سال جاری تخمین زده بود. این رقم در مقایسه با رشد ۴ درصد سال ۲۰۲۲ کمتر است.

همچنین این صندوق در این گزارش به پیش‌نویس بودجه کویت هم اشاره کرد. این نهاد خاطرنشان کرد که هزینه‌های بالاتر کشور «با توجه به شکاف منفی تولید غیرنفتی مناسب است». با این وجود، توصیه کرد که کویت باید از آوریل ۲۰۲۴ به درآمدهای غیرنفتی بالاتر توجه کند.

در منطقه خاورمیانه، بیش از ۵۰ درصد از هزینه‌های پیش‌نویس بودجه به یک سیستم جامع رفاهی اختصاص می‌یابد. بر اساس طرح رفاه اجتماعی کشور کویت، شهروندان از طیف وسیعی از مزایای اجتماعی از جمله دسترسی به مسکن ارزان قیمت، مراقبت‌های بهداشتی و آموزش برخوردار می‌شوند.

همچنین، ۸۸/۲ درصد از درآمد کشور بر پایه صادرات نفت خام می‌باشد.

IMF پیشنهاد کرد که کویت می‌تواند به منظور افزایش درآمد، اقداماتی مانند اجرای مالیات غیرمستقیم و مالیات بر ارزش افزوده (VAT) تحت چارچوب مشترک «شورای همکاری خلیج فارس (GCC)» اتخاذ کند. از شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس، کویت تنها کشوری است که مالیات غیرمستقیم ندارد. همچنین دو کشور کویت و قطر تنها کشورهایی هستند که مالیات بر ارزش افزوده ندارند. در اوایل ماه ژوئن، رسانه‌ها گزارش دادند که وزارت دارایی در حال بررسی اعمال ۱۰ تا ۲۵ درصد مالیات بر ارزش افزوده بر تنباکو و مشتقات آن، جواهرات و سنگ‌های قیمتی، ساعت‌های لوکس و خودروهای گران قیمت است. در صورت این اقدام، دولت به طور بالقوه می‌تواند سالانه حدود ۵۰۰ میلیون دینار (۱,۶ میلیارد دلار) درآمد کسب کند.

در این گزارش IMF هشدار داده است که خطرات «قابل توجهی» برای چشم‌انداز اقتصادی کشور وجود دارد. از جمله این نگرانی‌ها می‌توان به بن‌بست بین دولت و مجلس اشاره کرد که اصلاحات مالی حیاتی را به تعویق می‌اندازد. با توجه به سپرده‌های مالی و خارجی بزرگ کویت، این کشور می‌تواند اصلاحات لازم را از موضع قدرت انجام دهد. با این حال، بن‌بست سیاسی بین دولت و مجلس می‌تواند ادامه اصلاحات را به تعویق اندازد.

اختلاف‌های مداوم بین کابینه و پارلمان به مدت طولانی مانع انجام اصلاحات مالی شده است. یکی از مهم‌ترین اصلاحات، تصویب قانون بدهی برای تسهیل استقراض بین‌المللی بوده است. کویت در واکنش به کاهش قیمت نفت ناشی از همه‌گیری ۲۰۲۰، به اقدامات موقتی برای تثبیت موقت مالی خود متوسل شد.